

INKLYUZIV TA'LIM: BARCHA O'QUVCHILAR UCHUN TENG IMKONIYATLAR YARATISH

*Denov tadbirkorlik va pedagogika institute, Pedagogika-
psixologiya kafedrası o`qituvchisi*

Shaximardonova Baxtigul Xo`shboqovna

*Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti O`zbek tili va adabiyoti
yo`nalishi 2-bosqich talabasi*

Islomova Aziza Xusanboy qizi

*«Odamda qanday tashxis ekanligi muhim emas. Unga hurmat bilan
munosabatda bo`lish va munosib hayot kechirish imkonini berish muhim».*

Mariya Sibulskaya

Kirish

Jahon ta'limi amaliyotida ta'lim oluvchilar ehtiyojlariga mosla shuvchan o'quv muhitini yaratish, variativ o'quv dasturlaridan foydalanishga bo'lgan ehtiyoj kun sayin ortmoqda. BMTning ta'lim sohasidagi siyosati yo'nalishlaridan biri bolalarning alohida ta'lim ehtiyojlari xilma-xilligini hisobga olgan holda ta'lim berishni nazarda tutadigan inklyuziv ta'lim g'oyalarini ishtirokchi davlatlar tomonidan keng amalga oshirilishini ta'minlash hisoblanadi.

YUNESKOning inson huquqlari va erkinliklarini ta'minlashga qaratilgan dastur larialohida ta'lim extiyoji bo'lgan bolalar va kattalar uchun xavfsiz va qulay ta'limni ta'minlashga qaratilgan me'yorlar, standartlar hamda intellektual hamkorlikni modernizatsiyalashga yo'naltiril moqda. Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasida belgilangan ijtimoiy tenglik qoidalarini amalga oshirishda ta'limning barcha uchun ochiqligini, gender jihatdan tenglikka asoslanganligini ta'min lovchi mexanizmlarini amaliyotga joriy etish muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Mamlakatimizda inklyuziv ta'limni ta'lim oluvchilarning ijtimoiy ehtiyojlari va shaxsiy manfaatlaridan kelib chiqqan holda fan, ta'lim va ishlab chiqarishning mustahkam integratsiyasini ta'minlash asosida tashkil etishning huquqiy – me'yorlari ishlab chiqilgan. “Alohida ta'lim ehtiyoji bo'lgan bolalar uchun inklyuziv ta'limni tashkil etish maqsadida ta'lim muassasalari moddiy texnika bazasini mustahkamlash, o'quv dasturlarini adaptivlashtirish, sog'lomlashtiruvchi sifatli ta'lim xizmatlari imkoniyatlarini oshirish hamda bu jarayonga mos yuqori malakali kadrlar tayyorlash” kabi muhim vazifalar belgilandi.

Bugungi kunda ta'lim sohasida eng dolzarb va muhim yo'nalishlardan biri — **inklyuziv ta'lim** hisoblanadi. Inklyuziv ta'lim — bu barcha o'quvchilarga, xoh ularning imkoniyati cheklangan bo'lsin, xoh bo'lmasin, teng va sifatli ta'lim olish imkoniyatlarini yaratish tizimidir. Bu yondashuv ta'limda adolat, tenglik va hurmat tamoyillariga asoslangan.

Inklyuziv ta'lim nima?

Inklyuziv ta'lim — bu o'quv jarayonini har bir bolaning individual ehtiyojlari va imkoniyatlariga moslashtirish orqali, maxsus yordam va qo'llab-quvvatlashni ta'minlashdir. Unda bolalar alohida sinflarda emas, balki umumiy sinflarda birga ta'lim oladi. Bu ta'lim tizimi nafaqat imkoniyati cheklangan bolalar, balki har qanday turdagi o'quvchilar uchun yaratilgan.

Inklyuziv ta'limning asosiy tamoyillari

Tenglik va adolat: Har bir o'quvchi o'z imkoniyatiga qarab ta'lim olish huquqiga ega;

Individual yondashuv: Har bir bolaning o'quv ehtiyojlari, qobiliyatlari va qiziqishlari hisobga olinadi;

Ijtimoiy integratsiya: Bolalar birgalikda o'qib, o'zaro hurmat va do'stlik rishtalarini rivojlantiradi;

Qo'llab-quvvatlash: O'qituvchilar, ota-onalar va jamiyat birgalikda yordam beradi.

Inklyuziv ta'limning ahamiyati

Inklyuziv ta'lim nafaqat imkoniyati cheklangan bolalar uchun, balki butun jamiyat uchun foydalidir. U jamiyatda ijtimoiy tenglik va birdamlikni oshiradi, kamsitishni kamaytiradi, har bir shaxsning qobiliyatlari to'liq namoyon bo'lishiga imkon yaratadi. Shuningdek, bunday ta'lim o'quvchilarda empatiya, sabr-toqat va hamjihatlik kabi insoniy fazilatlarni shakllantiradi.

Xulosa

Inklyuziv ta'lim – bu zamonaviy va insonparvar ta'lim tizimi bo'lib, unda har bir bola o'zining qobiliyatlarini amalga oshirishga imkon topadi. Kelajak avlod barqaror va adolatli jamiyat qurish uchun inklyuziv ta'limga yanada katta e'tibor qaratishimiz zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. UNESCO (2017). *A Guide for Ensuring Inclusion and Equity in Education*. Paris: UNESCO Publishing. (*Inklyuziv ta'limning asosiy tamoyillari va xalqaro tajribalar*)
2. Mitchell, D. (2014). *What Really Works in Special and Inclusive Education: Using Evidence-Based Teaching Strategies*. Routledge. (*Inklyuziv ta'limda samarali usullar va dalillarga asoslangan strategiyalar*)
3. Sattarova, M.M. (2021). "Inklyuziv ta'lim tizimida pedagogik yondashuvlar". *Ta'lim va tarbiya jurnal*, 3(12), 45-52. (*O'zbekiston kontekstida inklyuziv ta'lim*).
4. Махмудов, Ш. К. (2021). ПРОФЕССИОНАЛИЗМ И ФОРМИРОВАНИЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ СПОСОБНОСТИ. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 1(5), 45-50.
5. Kamolovich, M. S., & Isakovich, O. R. F. (2023). INKLYUZIV TA'LIMNING SHAXS SHAKILLANISHIDAGI AHAMIYATI. *Science and innovation*, 2(Special Issue 12), 277-279.